

УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ГЕНЕРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ.

Видає і редагує Український Військовий Генеральний Комітет.

Адреса: Київ, В.-Володимирська вул. Педагогічний Музей.

ПЕРЕДПЛАТА: На рік—9 карб., на пів року—5 карб., на 3 місяця—3 карб.

Постанови Всеукраїнського другого Військового з'їзду

5, 6, 7, 8, 9, 10 і 11 червня (іюля) 1917.

I. Про заборону з'їзду.

Український Народ, рівний зо всіма культурними народами світу, має з часу знищення російського царату повні права вільного народу, котрі і буде боронити. Право зборів і з'їздів належить українцям, як і иньшим вільним народам,— а тому Всеукраїнський Військовий з'їзд постановив: визнавати заборону з'їзду Військовим міністром Керенським незаконною і свої постанови обов'язково провадити в життя.

II. Про працю Військового Генерального Комітету.

Всеукраїнський Військовий з'їзд делегатів фронту, тилу і флоту—представників від 1,732.444 організованого озброєного українського народу, вислухавши доклад Військового Комітету, що до делегації до Тимчасового Правительства, а також його загальної праці постановив:

1) Визнати заходи Українського Військового Генерального Комітету відповідними постановам 1-го Українського Військового з'їзду і працю для українського і взагалі російського війська корисною, за що висловити Генеральному Комітетові щирю подяку.

2) Щоб вища російська військова влада негайно провела по всіх приказах затвердження Українського Військового Генерального Комітету.

3) Щоб всі звертання Українського Військового Ген. Ком. до вищої російської військової влади, в справі організації Українського війська визнавались і вповнювались нею обов'язково.

4) Щоб всі постанови Українського Військового Генер. Ком. переводить в життя негайно.

III. Про владу Генерального Комітету.

Всеукраїнський Військовий з'їзд висловлює догану тим воякам-українцям, які не корились постановам Українського Генерального Комітету і сим гальмували діло революції, вносили дезорганізацію в справи Українські, і постановляє, що прикази Українського Військового Генерального Комітету для всіх Українців вояків і Українських військових організацій отнині є обов'язкові.

IV. Про відношення до Тимчасового Російського Уряду.

Другий Всеукраїнський Військовий з'їзд в складі 2300 делегатів з фронту, тилу і флоту, представників від 1,732.444 озброєного українського народу, обміркувавши позицію, яку зайняв Центральний Тимчасовий Уряд що до українського народу та Центральної Української Ради, визнає:

1. Тимчасовий Російський Уряд цілковито не розуміє національних відносин на Україні і не оцінює як слід великої організованої та стійкої сили пробудженої української демократії.

2. Цим нерозумінням і систематичним опором домаганням Української демократії Тимчасове Центральне Правительство загострює національні конфлікти на Україні, перешкожає великій організаційній роботі українського народу і викликає анархістичні настрої серед населення різних національностей на Україні суцях.

Вважаючи на це Другий Військовий з'їзд постановляє:

1. Поставити на увагу Тимчасовому Російському Урядові, що коли він дорожить збереженням здобутків революції по всій Росії, а з'окрема спокоєм і планомірною організацією народніх мас на Україні, то першим засобом для цього є одміна постанови Уряду в справі домагань, які були представлені йому Центральною Українською Радою і негайне признание тих домагань.

2. Пропонувати своєму вищому представницькому органу, Українській Центральній Раді, в цій справі до Уряду більше не звертатись, і негайно приступити до твердої організації краю в згоді з національними меншостями,—цеб то до фактичного переведення в життя підстав автономного ладу, яко єдиного способу врятувати Україну і всю Росію від безладдя та загибелі.

З'їзд з свого боку забезпечує найактивнішу і рішучу піддержку Центральній Раді в усіх її заходах і кличе весь організований український народ одностайно і неухильно виконувати всі її постанови.

V. Про відношення до неукраїнської демократії.

Що торкається відношення до українства де-якої частини неукраїнської демократії, яка не розуміє українського питання і ставиться вороже до змагань української демократії, з'їзд вважає необхідним для забезпечення здобутих демократіями всіх націй Росії свобод, закликати таких товаришів до порозуміння і товариського співробітництва в будованню нового загального ладу.

VI. Про заведення автономії на Україні.

Всеукраїнський Військовий з'їзд в справі переведення підвалин автономії України в життя, вважає необхідним пропонувати Центр. Раді, яко мога скорше скликати територіальні збори для порозуміння з національними меншостями і розгляду проекту статуту автономії України.

VII. Про українізацію Війська.

Підтримуючи постанови Першого Українського Військового з'їзду про українізацію війська, з'їзд доручає Генераль-

ному Українському Військовому Комітетові, як найскоріше розробити детальний план українізації війська і вжити всіх заходів для негайного переведення його в життя.

VIII. Про новобранців Українців.

Приймаючи на увагу, що після скасування царату нема ніяких підвалин для екстериторіальності війська, що зайве перекидання мільонів людей по Росії гальмує транспорт, викликає величезні видатки, що зокрема для нас українців особливо шкідливе розпорошування сил тепер, коли треба вести демократичну роботу по селах і готуватись до установчих зборів, з'їзд постановив: зі всіх рекрутів, ополченців і иньших хто буде призваний до війська на Україні комплектувати виключно місцеві запасні і дійсні часті, а також Чорноморський флот.

IX. Про земельну справу.

Всеукраїнський Військовий з'їзд в земельнім питанні на Україні цілком приєднує свій голос до постанов про земельну справу Всеукр. Селянського з'їзду, що відбувся 28 травня—2 червня сього року у Києві і всіма засобами буде підтримувати ці постанови.

X. Про освіту для Українців.

Другий Всеукраїнський Військовий з'їзд підтримуючи всі постанови 1-го Українського Військового з'їзду в справі про освіту на Україні та українізацію Військової освіти постановив:

Беручи на увагу, що денаціоналізація народніх мас стоїть на перешкоді всякому поступовому рухові, що труїть і деморалізує душу Українського народу і спиняє розвиток, як духовних так і продукційних сил на Україні—український Військовий з'їзд постановляє:

1) з осени сього року (1917) повинно бути переведено Тимчасовим Урядом навчання по школах України українською мовою—з забезпеченням прав меншостей иньших національностей.

2) українська народня початкова школа повинна бути обов'язковою, загальною утриманою на державні кошти.

3) ті українські гімназії та иньші середні школи що будуть одчинені вже з осени сього року повинно утримувати на державні кошти.

4) справу практичного переведення в життя української середньої та вищої освіти, (гімназії, університети, спеціальні інститути) яку з'їзд вважає обов'язковою, з'їзд залишає компетенції Центр. Україн. Ради (теж з забезпеченням прав меншостей).

5) що до освіти для Українського війська, то відповідно ухваленої з'їздом резолюції, військова освіта повинна переводитись в життя в Українському напрямку: а.) на Українській мові б.) шляхом одкриття Українських військових шкіл од найни-

зчих до вищих—як то академія генерального штабу.

6) при сучасних умовах, як у армії так і фльотах з'їзд вважає необхідним:

1) щоб в учебных командах де є змога, можна було навчати українців на їх мові.

2) статuti військові і різні підручники, щоб було перекладено на українську мову з відповідним пристосуванням.

3) щоб для українських військових громад і гуртків виписувалась українська література з коштів державних на таких самих умовах, як випикується література на мові російській, та щоб було відкрито просвітні курси у війську.

4) що до перетворення існуючих уже на Україні військових шкіл (як от юнкерські, прапорщи., морські та авіаційні і інші школи), то практичне переведення справи в життя, з'їзд доручає Центральній Раді з обібраним з'їздом Українським Військовим Генеральним Комітетом.

5) щоб була одна вільна народня школа.

ХІ. Про статут У. В. Г. К.

Обміркувавши складений Українським Військовим Генеральним Комітетом проект статуту Генерального Комітету Всеукраїнський Військовий З'їзд постановив:

1) Приняти сей статут принципово і надати Генеральному Комітетові право робити в статуті ті чи інші зміни викликані потребою діла.

2) Надати Генеральному Комітетові право кооптувати тринадцять членів з правом рішучого голосу.

3) Надати Генеральному Комітетові право кооптувати необхідну кількість членів з правом дорадчого голосу.

ХІІ. Про вибори постійного У. В. Г. К.

Обговоривши питання про вибори постійного Генерального Комітету, з'їзд ухвалив доповнити склад тимчасового Генер. Комітету десятьма представниками і затвердити новий його склад яко постійний Генеральний Комітет.

Таким робом, після виходу з тимчасового Генерального Комітету, поручика Міхновського і довибору десятих нових членів, в склад постійного Українського Військового Генерального Комітету увійшли.

1. Симон Петлюра (Уповноважений Головного Комітету Всеросійського Земського Союзу Голова Контрольної Колегії Земського Союзу на Західному фронті).

2. Іван Луценко (військовий лікар).

3. Володимир Винниченко (письменник, салдат запаса).

4. Віктор Павленко (підполковник).

5. Олександр Пількевич (полковник).

6. Михайло Полозов (прапорщик).

7. Степан Письменний (матрос).

8. Михайло Іванів (генерал-майор).

9. Іван Гореміка-Крупчинський (військовий урядовець. Товариш Председателя Ради офіцерських і салдатських депутатів гарнізона м. Кимполонга).

10. Арсен Чернявський (підпоручик).

11. Дмитро Ровинський (салдат).

12. Аполон Певний (прапорщик).

13. Капкан Юрій (підполковник) командир 1-го Українського полку ім. Гетьм. Богдана Хмельницького.

14. Федір Селецький (прапорщик).

15. Степан Граждан (салдат).

16. Віктор Поплавко (підполковник).

17. Василь Потішко (прапорщик).

18. Лука Кондратович (ген.-майор).

19. Матяшевич (підполковник).

20. Олександр Жуковський (підполковник).

21. Олександр Сливинський (капітан).

22. Спиридон Білецький (шт. капітан).

23. Микола Левицький (поручник).

24. Петро Скрипчинський (поручник).

25. Георгій Глібовський (капітан).

26. Володимир Кедровський (прапорщик).

27. Сергій Колос (салдат).

ХІІІ. Про вибори Всеукраїнської Ради Військових Депутатів.

В справі виборів Всеукраїнської Ради Військових Депутатів, З'їзд ухвалив затвердити представлений Генеральним Комітетом проект положення про Всеукраїнську Раду Військових Депутатів і постановляє доручити самій Раді Військових Депутатів робити в сьому положенню ті зміни, яких вимагатиме життя. Відповідно положенню З'їзд вибірає Тимчасову Раду Військових Депутатів, до якої входять представники од фронтів та військових округ в кількості 132-х душ. (Список буде подано в Вістях Ук. Військ. Ген. Ком.).

НАКАЗ

Всеукраїнського Військового З'їзду

од 4—11 червня 1917 р.

Вироблений Генеральним Комітетом і затвержений З'їздом.

1) Кожен делегат, повернувши із з'їзду до своєї частини, повинен докладно оповістити про все, що робилось на з'їзді; делегат повинен мати в своїх руках резолюції з'їзду і виказ членів, як генерального комітету, так і ради військових депутатів, вибраної до Укр. Центр. Ради.

2) Кожна військова громада, чи гурток обов'язково повинні мати постанови укр. військових з'їздів і керуватись ними в своїй загально національній і політичній діяльності

3) Кожна військова громада, чи гурток, чи клуб—повинні виписувати обов'язково „Вістник Українського Військового Генерального Комітету“, ширити його поміж своїх членів,—щоб всі члени всякої громади знали всі постанови, накази і циркуляри Генерального Комітету.

Увага. Ніхто з членів громад не має права одмовляти, що він не знає постанов Генерального Комітету.

4) Кожна громада повинна виписувати українські газети, журнали, книжки то що.

Увага. Виписка цих газет, книжок повинна йти з полкових сум на ті гроші, на які випикується російські книжки.

5) Призначення певного % грошей з полкових сум встановлюється відповідно до кількості українців в данній військовій одиниці.

6) Кожна громада чи гурток не повинна обмежуватись в своїй праці та діяльності межами тільки своєї громади і тої військової одиниці, до якої вона входить.

7) Кожна громада повинна знати громади сусідніх одиниць.

Увага. Коли в сусідній військовій частині є українці, а не зуміли ще організуватись та заснувати свою громаду—їм треба допомогти і обов'язково таку громаду заснувати.

8) Кожна громада повинна посилати відповідно до кількості—своїх делегатів до комітетів—полкових, дивізіонних то що.

9) Незалежно од участі в полкових комітетах всі громади данної великої військової частини повинні мати свій український Комітет—як от корпусний, горнізонний чи окружний і т. д.

10) Кожна громада повинна увійти в контакт і тісну зв'язь з іншими групами недержавних національностей і при виборах та при інших виступах увиходити в блок з ними.

11) Кожна громада повинна вести широку пропаганду та агітацію за домагання національні і політичні українського народу, за демократичні вимоги, за встановлення федеративної республіки і автономії України, вести боротьбу проти централістичних заходів, з якого б боку вони не виходили.

12) Громада повинна виховувати серед своїх членів принципи демократії і дух братерства.

13) Громада повинна дбати про те, щоб члени її завше стояли на сторожі інтересів революції, права та справедливості і ніякому насильству ні в яких заходах, направлених до знищення прав громадянських, національних участі не брали.

14) Колиб інтересам революції і нового республіканського ладу загрожувала якась небезпека з боку контр-революціонерів та прислужників старого самодержавного ладу, то громади повинні разом з іншими демократичними групами—прихильниками революції, нейтралізувати всіма засобами такі заходи та небезпеку.

15) Кожна громада відповідно до § 7 повинна мати зв'язок з усіма громадами данної військової частини—полкові—з дивізіонними, дивізіонні з корпусними і т. д.

16) Громади полкові засновують дивізіонний комітет;

17) Громади Дивізій данного корпусу засновують Корпусний Комітет.

18) Громади корпусів данної армії—засновують армейський комітет.

19) Громади усіх частин данної армії чи округи, засновують фронтовий комітет українських громад (або окружний).

20) Принципи, основи, техніка представництва мусить бути вироблена на місцях відповідно до місцевих умовин і безпроволочно, з відома та ухвали Генер. Комітету, запроваджена в життя.

21) Фронтові Укр. Комітети чи Окружні, повинні свою працю провадити в тісному контакті з представником—або уповноваженим генер. комітета при штабах фронтів або округ.

22) Жодні сепаратні події в справі організації українського війська без повідомлення та вказівок Генерального Комітета, або його представника, громади або місцеві українські Комітети, як більші так і менші не мають права чинити.

23) Всі громади, всі комітети, військові товариства, клуби повинні присилати всі свої постанови, резолюції, та протоколи в копіях Генеральному Комітету—що тижня.

24) Склад президіума (Голова, писар то що) кожної громади повинні бути відомі Генер. Ком-ту,—отже кожна громада повинна дати точні відомості комітету в сій справі;

Увага. Всякі зміни що до складу президіума, що до кількості членів гро-

мади, умовин її праці то що—повинно негайно посилати Генеральному Комітету.

25) Кожна громада повинна подати свій точний адрес, як для листів так і для телеграм Генер. Комітету.

26) На кожній телеграмі або листові громади до Генерального Комітету повинен стояти черговий № ісходящий,—щоб коли Ген. Ком. відповідатиме, то щоб знала громада, на яке її запитання йде відповідь од Генер. Комітету.

27) Всі члени всякої Громади повинні поміж собою говорити по українському.

28) Діловодство громади мусить бути українською мовою.

29) Кожен Член Громади повинен писати листи до дому рідні тільки по українському і повідомляти про Український Рух.

30) Кожен українець Член Громади повинен скрізь вживати українську мову.

31) Кожна Громада повинна, завівши печатку, присилати одпечаток або зліпок з неї до Генер. Комітету.

32) Всякий Член Громади повинен носити український націон. знак, з'огляду на революц. українського війська, до тих кольорів додавати червоні стрічечки.

Другий Всеукраїнський Військовий З'їзд.

Другий день 6-го червня.

Ранішнє засідання. Відкривши засідання голова читає привітальну телеграму від польського військового з'їзду, який відбувається тепер в Петрограді. Текст телеграми такий:

„Загальний з'їзд військових делегатів поляків щиро і сердечно вітає в вашій особі братський Український народ. Ми віримо, що наставше впади кайдани, які сковували ваші народні сили, і тепер відкрито шлях до розвитку та слави вільної України. Спокійно і радісно дивимось ми в будучину з певністю, що українці і поляки в тісному братньому єднанні будуть стояти на сторожі непорушного права кожного народу на самоозначення. Нехай живе відроджена Україна!“

Збори зустріли цю телеграму гарячими оплесками і доручили президіуму послати польському військовому з'їздові. Артільний батько М. Левитський вітає З'їзд.

Від імені Товариства Шкільної Освіти висловлює З'їздові привітання І. Стешенко:

„Ціли віки наш нарід був в неволі, ціли віки кайдани шматували його тіло. Але дух не вмер і встав нарід, і впали кайдани. Перед нами відкрився широкий шлях, по якому ми підем до свого щастя. Та важка до того щастя дорога,—на ній багато глибоких ям та всяких перетик. Де ж нам взяти крила, щоб перелетіти через ті ями та перетики, де джерело, з якого ми наберемся сили, щоб пройти той важкий шлях? Цєю силою, цим світлом, яке буде нам освітлювати наш шлях, це є наука, з поміччю якої ми поборемо всі труднощі.“

Ви, лицарі, стоїте на сторожі і бороните народню волю і народні права. Але мало самого війська, мало самих багнетів і гармат. Є сила вища від сили гармат і багнетів—ця сила є дух. Буде час, коли люде будуть розв'язувати непорозуміння не зброєю, а чистим серцем і

світлим розумом. Ми повинні йти під прапором науки. Наука ця утворила, принципи федерації, автономії і соціалізму для всіх народів. Україна йде певним шляхом, бо ті принципи, які виробила наука є принципами і нашого руху. Але треба ще багато праці, щоб досягти того рівня, на якому стоять інші культурні народи. Треба нам готуватись до того часу, коли не буде ніякого війська, треба удосконалювати не тільки свої фізичні, а і духовні сили.

Слава ж вам, не тільки яко війську фізичному, а також і як війську духовному!

Нехай же жие Україна і наш великий народ! закінчує Стешенко своє привітання, на яке збори відповідають громом оплесків.

Після привітання голова редакційної комісії, яка виробляла текст резолюції в справі правомочности з'їзду, читає таку резолюцію:

„Український народ, рівний зо всіма культурними народами світа, має з часу знищення російського царату повні права вільного народу, котрі і буде боронити. Право зборів і з'їздів належить українцям, як і іншим вільним народам, а тому Другий Всеукраїнський Військовий З'їзд постановив визнавати заборону З'їзду військовим міністром Керенським незаконною і свої постанови обов'язково проводити в життя“.

Прапорщ. Масюк вносить такий проект резолюції:

„Другий Всеукраїнський Військовий З'їзд делегатів фронту тилу і флоту,—представників озброєного українського народу, визнає себе безумовно правомочним і приступає до своєї великої відповідальної праці“.

Більшістю голосів збори приймають резолюцію редакційної комісії, після чого голова оповіщає, що на вчорашньому закритому засіданні доклад про діяльність Генерального Військового Комітету не був скінчений і через те збори знов оповіщаються закритими для скінчення того докладу.

По скінченні докладу збори за порадою голови постановили, що ранішні засідання З'їзду мають надалі відбуватися від 9 до 2 години.

В 1½ год. оповіщено обідню перерву, після якої на вечірньому засіданні розпочнуться дебати з приводу прочитаного докладу, а також має обговорюватись справа з одправкою на фронт 1-го Українського імені Богдана Хмельницького полка.

Вечірнє засідання

Голова Курявий відкриваючи збори закликав присутніх до спокою, про щоб не йшла річ. Нехай наші вороги непокояться, а ми є сила і в свідомості своєї сили повинні бути спокійні, каже голова зборів.

Дається слово членові Генерального Комітету С. Петлюрі для позачергової заяви.

„Товариші, починає Петлюра сьогодні в пів другої години дня проф. Грушевський повідомив Генеральний Комітет, що о 3 год вночі головний начальник Київської військової округи запитував його по телефону, чи правда, що відбувалася на З'їзді нарада і що З'їзд постановив пібито захопити губерське казначейство та державний банк“.

(В зібранні рух. Чути сміх і вигук „провокація“)

З цього приводу Генеральний Комітет послав мене і тов. Поплавка до головного начальника військової округи п. Оберучева і з нашої розмови виявилось, що коло третьої години ночі до п. Оберучева з'явився нач. київської міліції Лепарський, розбудив його і подав офіційну заяву, що о 2 г. ночі на нашому З'їзді зроблена згадана уже постанова, що населення київське хвилюється і щоб заспокоїти його, то треба вжити якихсь рішучих заходів. Ми з т. Поплавком офіційно заявили п. Оберучеву від імені Генерального Комітету, що все те, що сказав Лепарський є брехня, зроблена з явно провокаційною метою, і прохали надрукувати в газетах, що факти заяви Лепарського не відповідають дійсности. Ми також заявили, що засідання З'їзду закінчилось ще до 12 год. ночі, так що не тільки о 2, а навіть о 12 годині тут уже нікого не було, і взагалі ця справа на З'їзді не піднімалась. Коли Лепарський провокував З'їзд, то З'їзд повинен дивитись на це спокійно, але не може не реагувати на вчинок Лепарського, бо це вчинок злочинний проти революції і проти демократії. Я говорю тут до вас товариші, але через ваші голови я говорю також до тих людей, які хочуть нас спровокувати на якісь перозважні вчинки, щоб потім закидати болотом весь наш рух.

Коли наші вороги і ті, що прикриваються демократичною шкурою, закидають нам, що ми робимо контр революційні заходи, то ми кажемо, що тут, на Україні ми стоїмо на сторожі революції і нікому не дозволимо порушити революційної справи. Коли нам кажуть, що ми ослабляем, що ми розхищуем силу революції, то на це ми заявляем, що ми не тільки не ослабляем сили революції, а збільшуем її і ні на кого іншого, а тільки на нас може опертись справа революції. Ми хочемо цю революцію довести до кінця, як брати з братами з іншими народами Росії і не „добродієні“ Лепарському викопати йому недовіря і братовбивчого відношення між російськими народами. Може ще не час рахуватись, хто скільки зробив для діла революції, але я скажу, що і в Петрограді є українці і особливо в війську вони давно уже готувались до революції і під час самої революції йшли одними з перших в передніх її лавах. На фронті також українці піддержують справу революції і коли „добродії“ Лепарські кажут, що ми гальмуем справу на фронті, то ми скажемо: „брехня!“

Так, брехня!—лунає в відповідь весь театр згори до низу.

Наше діло чисте, ми не одягаем на себе машкари, ми йдемо чистими шляхами і не Лепарським вказувати нам ці шляхи. Чи тямлять ці „добродії“, що вони сіють вітер і можуть пожати бурю?

Ще раз заявляю: нехай знає демократія всіх народів, що український народ стоїть на сторожі революції, а вчинки, подібні до вчинків Лепарського, ми завше будем вважати контр-революційними та провокаційними і завше будемо їх ганьбити.

Ганьба!—відгукуються збори.

Петлюра радить доручити Генеральному Комітету виробити текст відозви до громадянства і представити її потім на ухвалу З'їздові, що і приймається зборами.

Голова зборів оповіщає, що на З'їзд прибув з Ревеля представник естонського війська Вільденов, щоб привітати З'їзд.

Тільки що Вільденів виходить наперед кону, як збори зустрічають його громом оплесків і гучним „слава“.

„Слава вільному естонському народові!“ виголошує Петлюра,—і в відповідь ще дужче лунає „слава“.

„Слава естонським воюкам!“ гукає ще хтось з кону,—і як хвилі в бурхливому морі перекочується по театрі з краю до краю ще гучніша „слава“.

„Товариші-воюки українці, вибачте мені, звертається до зборів по московські Вільденів, що я не можу говорити до вас на вашій рідній мові, на мові Шевченка, але я, а також ті, що послали мене сюди, думали, що ви нас і так зрозумієте.“

Коли ми почули про ваш з'їзд, то хотіли послати вам привітання телеграмою, але коли дізнались про заборону з'їзду, то послали телеграму військовому міністрові Керенському і всьому Тимчасовому Правительству з протестом“.

Слава естонцям! відповідають збори на слова Вільденіва.

„Дозвольте побажати вам успіху в вашій роботі, говорить далі Вільденів побажати, щоб ви провели в життя сво, ідеали. Ми, естонці, невеликий народ, але так само, як і ви бажаємо автономії і федерації. З початку революції Тимчасове Правительство згодилось було на формування естонського війська і дозволило вибори до національної естонської Ради, ці вибори уже відбулись і наша Рада мала зібратись, але тепер відношення правительства змінились, воно каже, що занадто рано дало нам автономію і не дозволяє уже формувати естонського війська“.

—Ганьба! Сором! гукають збори.

„Я не хочу затримувати вас, товариші, в вашій роботі і ще раз побажаю вам досягнути як найскоріше того, чого ви всі прагнете“, закінчує Вільденів, і збори покривають його промову оплесками.

Гаврилюк, член президіума З'їзду, запрошує збори висловити щире побажання, щоб вільний Український народ разом з вільним естонським народом ішли далі як брат з братом і творили нове вільне життя.

Представник українців з ревельського гарнізону посвідчує, що в Ревелі естонці працюють завше в згоді з українськими організаціями і у всьому підтримують їх. Разом з тим розповідає, що москалі ставляться до естонського руху вороже і роблять заходи, щоб задушити цей рух.

„Сором москалям!“ грізно обзиваються збори на цю звістку.

Петлюра від імені з'їзду відповідає на привітання Вільденіва.

„Товаришу! дозвольте від імені Всеукраїнського Військового З'їзду, на якому представлено мало не два мільйони озброєного українського народу, передати в Вашій особі рідному естонському народові сердечний привіт. Я кажу—рідному,—і я розумію тут не фізичну спорідненість, а духовну, спорідненість в тих політичних ідеалах, які спільні обом нашим народам.“

Ця спорідненість еднає нас золотою струною солідарності в боротьбі за кращу долю. Ми бачимо, що ту політику гноблення недержавних народів, яку вело царське правительство, продовжує і нове, і це наповнює наше серце глибоким сумом. Ми бачимо, що представники державного народу не хотять нас зрозуміти і через те ми завше будемо шукати приятелів поміж недержавними народами, і певне переконаємо наших тимчасових недругів, що тільки в вільній державі,

коли кожен народ буде господарем в своїм краю, можливий добрий лад.

Ми повинні подати одні другим руку не тільки з приятельського почуття, але і за-для реальної праці, для того, щоб забезпечити через федеративний устрій права кожного народу і краю, а також міць і цілість всієї російської держави, бо я певен, що як Росія не буде перебудована на основі федералізму, то вона загине.

Прийшов час, коли всім нам треба іти плече в плече, густими лавами підемо до кращої будуччини. Нам треба об'єднатися для того, щоб рятувати вільну Україну, вільну Естонію, вільну Росію!“

Лікарь Луценко передає З'їздові від імені молдавського з'їзду, який відбувається в Одесі, привіт і обіцянку молдаванів іти разом з українцями до здобуття автономії та федерації.

Представник вільного звенигородського козацтва Шаповалів вітає З'їзд від імені 700 селян козаків звенигородського повіту і коротенько в оригінальних виразах розповідає про організацію та діяльність свого козацтва.

Після цих привітань засідання знов оповіщається закритим. На цьому засіданні мав обговорюватись доклад про діяльність Генерального Комітету.

В кінці вечірне засідання відбувається знов при відчинених дверях. Обговорюється текст відозви до населення з приводу повідомлення Лепарського. Дехто дає поради обрати комісію для обміркування всіх цих справ, але вони не приймаються зборами.

Петлюра радить поставитись до всього цього спокійно, не обірати ніякої комісії і обмежитись самою відозвою до населення.

М. Грушевський дає пояснення з того приводу, що його імя теж згадується в відозві К. Оберучева. Він розказує, що коло 4 год. ночі його викликав до телефону К. Оберучев і запитав, чи відбувалось вночі засідання З'їзду і чи зроблена там постанова про захоплення державного банку і казначейства. Грушевський відповів, що він з З'їзду пішов ще зараня, але думає, що того, про що питав Оберучев, не може бути. Полк. Оберучев питав ще, чи не знає професор № телефону кого з членів Генерального Комітету, але проф. не міг вічийого № пригадати.

Після недовгого обговорення приймається текст відозви внесеної п. Лисенком і наведену у нас нижше.

Засідання закінчилось коло 11 год. ночі співом „Заповіту“ та „Ще не вмерла України“.

На цім же засіданні раніше було ухвалено послати Польському Військовому З'їздові таку телеграму: „Петроград, Голові Загального З'їзду делегатів військових поляків.“

Всеукраїнський Військовий З'їзд від організованого українського воюцтва дякує за привітання відродженному Українському народові і вірить, що вільні, Польський та Український народи плече в плече підуть до здійснення ідеалів демократії всього світу.

Нехай жие вільність, воля і братерство народів.

Президіум З'їзду“.

Третій день 7 червня.

Ранішнє засідання.

На третій день З'їзду прибули уже майже всі делегати і тепер їх є коло двох з половиною тисяч.

З самого початку засідання приступають до ухвалення резолюцій, вироблених редакційною комісією, з приводу докладу про діяльність Генерального Комітету. Самий цей доклад і дебати з приводу нього були на вчорашніх закритих засіданнях.

Головою сьогоднішнього засідання Врогновський-Сивошапка. З тої причини, що зібрання дуже численне (2,500 душ.), настрій підвищений, люде ставляться дуже ревно до кожного слова резолюції і кожен хоче зробити свою поправку або увагу,

Під час обміркування резолюцій надходять із ставки верховного головнокомандуючого від дежурного генерала Мінута на імя Генерального Комітету телеграма, яку зібранню читає полк. Пількевич.

„Приказанію Наштаверх (Начальника Штаба Верховного Головнокомандуючого) передаю телеграму начальника кабінета военмин (військового міністра): „Военминъ приказалъ сообщить, что не встрѣчаетъ препятствій къ продолженію дѣятельности Украинскаго Генеральнаго Войскового Комитета.“

В відповідь разлягається гомеричний регіт і кілька хвилин лунає в залі. Вільше збори на цю телеграму нічим не реагують і далі проводять обміркування резолюцій. Вноситься кілька поправок, які зборами ухвалюються і разом з резолюціями передаються до комісії для вироблення остаточної редакції.

Оголошується і ухвалюється зборами послати від імені Військового З'їзду членові Генерального Комітету підпор. Чернявському, який тепер хворий лежить в Петрограді, привітальну телеграму такого змісту:

„Підпоручику Арсенію Чернявському. Всеукраїнський Військовий З'їзд в Києві, дізнавшись що наш товариш, член Генерального Військового Комітету Чернявський тяжко занедужав, шле йому свій щирий привіт і побажання найшвидше видужати і приїздити з поновленими силами до спільної праці на користь нашому великому ділові будівлі і відновлення рідного народу і українського війська“.

Потім дається по за чергою слово для привітання представникові української громади залізничників Макаренкові.

„Дорогі товариші! каже Макаренко, ви добре знаєте, яке велике значіння для України має українізація залізниць, і ми доклали багато праці для цієї українізації. Ми звертаємось до вас, товариші, і кажемо, що коли воюки і залізничники об'єднуються то спільною працею вони утворюють ту автономію, якої прагне весь Український народ.“

Дозвольте ж вас, товариші привітати і висловити побажання, щоб скоріше були досягнуті наші спільні ідеали“.

Голова зборів Врогновський-Сивошапка висловлює залізникам подяку за привітання і зазначає, що воюки добре знають, яку вагу мають залізничні і залізничні українські організації і завше будуть працювати хоч з різних кінців, але в згоді з залізничниками.

Вітає З'їзд ще і представник Чорноморської української громади в Се-

вастоїді, яка складається переважно з матросів, солдатів та робітників.

В. Винниченко бере слово по-за чергою і перепросивши збори, що порушує порядок денний, та вказавши, що в цей час військові справи не такі важкі, як справи загально-політичні, та що З'їзд повинен зайнятися переважно ними, промовець приступає до доповіді про делегацію до Тимчасового Правительства від Центральної Ради та Генерального Комітета. Винниченко досить докладно розповідає про те, як делегація розмовляла з членами Тимчасового Правительства і іншими видатними особами в Петрограді та прочитує в оригіналі (по російському) ту „докладну записку“, яку делегація подала Тимчасовому Правительству.

Доклад тягнеться 1½ годин, і часто перепинається оплесками, або щирим сміхом зборів, коли докладчик торкається де яких комічних випадків чи влучно передає де які розмови та фрази Петроградських „державних мужів“. По скінченню доклада Винниченка вітають оплесками.

Член Генерального Комітета підполковник Поплавко радить запросити до Генерального Комітету консультантами в спеціальних технічних справах таких 5 осіб: ген. Кондратовича, кап. Сливинського, підполковн. Жукова, полк. Гриневича, підполковн. Войтенка, що зборами і ухвалюється.

Далі ставляться на голосування дві резолюції з приводу доклада про діяльність Генерального Військового Комітета і остаточно приймаються величезною більшістю в такій редакції.

Перша резолюція.

Другий Всеукраїнський Військовий З'їзд делегатів фронту, тила і флоту, представників від 1.600.000 організованого озброєного українського народу, вислухавши доклад Генерального Військового Комітету делегації до Тимчасового Правительства, а також і його загальної праці, постановив:

1) визнати заходи Українського Військового Комітету відповідними постановам Першого Українського Військового З'їзду і працю для українського і взагалі російського війська корисною, за що висловлює Генеральному Комітету широкі подяки.

2) щоб вища російська військова влада негайно провела по всіх наказах затвердження Українського Військового Генерального Комітета;

3) щоб усі звертання Українського Військового Генерального Комітету до вищої російської військової влади визнавались і виконувались нею обов'язково

і 4) щоб усі постанови Українського Військового Генерального Комітету переводили в життя негайно.

Друга резолюція

„Другий Всеукраїнський Військовий З'їзд, висловлюючи догану тим волякам-українцям, які не корились постановам Українського Військового Генерального Комітета і цим гальмували діло революції та вносили дезорганізацію в справи українські, постановив, що накази Українського Військового Генерального Комітета для всіх українців воїнів та українських військових організацій віднині є обов'язковими.“

По прийнятті резолюцій Голова зборів повідомляє, що Генеральний Комітет має зробити З'їздові дуже важне повідомлення на вечірньому засіданні, а тому радить

зараз же зробити перерву до 5 години, щоб як слід відпочити і з новими силами взятися до праці.

Ранішнє засідання закінчується о 1 год. 20 хвилин дня.

Вечірнє засідання.

Хоч оповіщаючи перерву на обід, голова зборів сказав, що вечірнє засідання має бути закритим, але воно розпочалося при відчинених дверях докладом В. Винниченка про сучасний політичний момент.

Коли дорікають, що ми хочемо переводити в життя автономію ще до Установчих Зборів—починає докладчик,—не чекаючи, поки в державі буде сталий лад та спокій і цим вносимо дезорганізацію, застромлюємо ніж в плечі революції. Ми гадаємо, що в Росії таке становище, що доконче треба організуватися національно. Заводи та фабрики припиняють свою роботу, транспорт стоїть дуже кепсько, починається голод—в Петрограді порція хліба—1½ ф. на чоловіка—твердої влади нема! Скрізь панує незадоволення, бо нема хліба.

Революція показала, що царизм був ні до чого,—він тільки знищив країну. І тепер не так легко відбудувати цю руїну, установити нову тверду владу. Керенський хоче одушевити людей тим жахом, яким є війна, він хоче повести людей на цей жах, на смерть, але тепер не той час, коли можна одушевити людей гаслом смерті та руїни, тепер треба кликати до будівничої роботи, до мирної праці, до організованого творення життя. У нас як раз справа стоїть иначе,—у нас іде національна революція, ми робимо її всупереч бажанням тої національності, яка досі була пануючою в Росії. І всяка ворожість, всякі заборони тільки сприяють поширенню нашого руху, тільки викликають більше завзяття. Коли б ми хотіли юмористично поставитись до заборони нашого з'їзду, то могли б послати Керенському подяку за те, що він скликав нам такий численний з'їзд, якого ми навіть не сподівались.

Нас єднає ідея національної організації. Всі ми, всі наші класи мусять єднатися в процесі національної революції. У нас нема ще таких класів які не могли б працювати разом з демократичними масами і це наше щастя. Через те ми бачимо, що в Центральній Раді, в цьому нашому парламенті, величезна перевага за демократичними масами. У нас ще нема капіталістичного класу, бо ми, як нація, ще не сформувались, ще трохи не дорозвілись. Ми відроджуємось знизу, відроджуємось і в гарному і в поганому. І коли соціалісти інших націй закидають нам, що ми, ніби то ідемо за нашою буржуазією то ми повинні сказати, що це неправда, що вони просто не розуміють нашого життя. Вони кажуть, що наше національне об'єднання, це з'явище неприродне,—але не розуміють того, що все наше життя було неприродним, що ми довгий час були придушені, як пресом, чужим пануванням. Через ці неприродні життєві умови наша буржуазія втікла туди, де для неї були кращі умови.

Нам закидають, що Центральна Рада не була обрана на підставі чотирьохчленної виборчої формули. Ми проти цього не сперечаємся, але зазначуємо, що наш парламент був обраний не гірше, а хіба краще за всі інші виборні установи в Росії. І наш парламент все таки є парламентом, все таки є силою і ав-

торитетом, і не тільки для нас, а і там, в Петрограді на цю силу і на цей авторитет вважають і не кажуть уже, що ми тільки купка інтелігентів. Хоч наші противники в Петрограді, стоячи на юридичному ґрунті, і не вважали може нас правомочними представниками, але мусіли вважати нас за реальну силу. Отже в цьому нашому парламенті сходяться домагання всього демократичного народу. Не всі присутні тут належать до однакових політичних партій, але всі ми тепер стоїмо за одно. Ми кажемо, що в цей момент ми не повинні бути роз'єднані, ми повинні дружно боротись і разом грудьми обстоювати свої національні інтереси. Уже коли ми здобудемо те, що всім нам потрібно, тоді може ми розійдемося, але тепер нам, українській демократії, нема ще з ким боротись.

Нам ще часом закидають, що у нас можуть знайти ґрунт реакційні та монархічні ідеї. Може поміж українцями і є такі, котрі мріють про царя, гетьмана чи взагалі монархію в тій чи іншій формі, але ми твердо можемо сказати, що наші широкі маси ніколи не піддадуться тій думці, що потрібен монархізм.

Наше становище краще, ніж становище росіян тим, що їм треба уже творити соціальну революцію, а у нас ще є вільний час, бо ми ще маємо перевести національну організацію і революцію.

У нас тепер широко йде організація народних мас. Ті люди, котрі місяць тому назад не знали, що таке Україна, вони тепер з піною коло рота обстоюють інтереси України. Ці маси складають уже величезну організовану силу, на яку ми можемо сміливо опертись.

Через те, маючи в руках цю велику силу, ми не повинні чекати Установчих Зборів, бо, по совісті кажучи, може тих Установчих Зборів і зовсім не буде. Уже і тепер чуються досить виразні голоси, що, мовляв, нам Установчих Зборів не треба, а треба диктатури. Може ті люди хотять не конче якоїсь персональної диктатури, може вони хотять диктатури певної партії, класу чи навіть національності. Отже ми бачимо, що Росія іде до анархії, і коли росіяне себе рятувати не можуть, то хоч ми себе повинні рятувати.

Керенський сказав, що він доведе Росію до Установчих Зборів, але чи вистачить у нього сили, ми не знаємо. Будучи в Києві, він закинув, начеб то на нашу адресу, що ми збираємось щось урвати, але ми почуваємо себе настільки сильними, що „уривати“ нічого не думаємо. Ми просто будемо творити нове, а не „уривати“.

Серед нас є люди, які кажуть, що зараз ми можемо оповістити себе зовсім незалежною державою. Але наша думка, що інших домагань, крім автономії, ми не можемо зараз пред'являти. Ми не відкидаємо тої думки, що може років через 50, коли ми побачим, що спільно жити не можна, коли життєвий досвід переконає нас, що нам не лишається нічого іншого, як зовсім відкритись, то хто ж буде перти проти самого життя. Може ми будемо в такій стані, що нас тільки пальцем торкнути останеться, щоб ми, як дозріле яблуко, відірвались зовсім. Але тепер ми ще не готові до цього, ми занадто міцно приросли до Росії за 270 років спільного життя. Ми занадто багато пустили коріння в російський ґрунт, багато всмоктали в себе через школу і іншими способами, щоб таку операцію відділення можна було зробити так легко і безпечно.

Є між українцями такий погляд, що в цей час, коли російська держава без-

сила, коли вона не може справитись з якоюсь Кронштадтською або Переяславською республікою, нам як раз можна відділитись. Але коли б ми відділились, то ми тепер не могли б дати краєві ніякого ладу, ми б привели його до анархії. Не забуваймо, що великі міста на Україні ще не наші, що в Києві, Одесі, Херсоні і т. и. більшість неукраїнська. Ради того, щоб на якийсь рік здобути те, що ми все їдно здобудемо, не варт руйнувати краю, бо коли ми програємо тепер справу, то хто знає, коли зможемо знов стати на ноги. І люде, котрі обстоюють такі нерозважні виступи або не мають розуму, або кров заступає їм очі...

Центральна Рада має в руках велику силу і вона може зруйнувати не тільки Україну, а і всю Росію, колиб вона пішла шляхом руйнування. Але вона не хоче бути тим Самсоном, котрий зруйнував будинок, під яким стояв, і сам загинув під тими руїнами. Ми можемо сказати „добродієві“ Лепарському, що така сила у нас є! (оплески). Але ми не хочемо вносити дезорганізації. Центральна Рада робить всі заходи, щоб ту силу набуту та поширити її, ми певні що та сила є, і скільки б Лепарські, Таски та Незлобині не погрожували нам штиками, ми кажемо, що ніяких погроз не боїмося. Скоро до Центральної Ради приєднається Рада Салдатських Депутатів, потім Робітничих Депутатів і тоді ми набудем ще більшої сили та перейдемо до творчої роботи. Земля Українська по-за міста буде організована і коли неукраїнська демократія, що живе на Україні, ще і далі буде йти проти української людності, то це і буде той „віж в плечі революції“, який вони нам закидали.

Ми на Україні нікого не збираємося гвітати, але кажемо, що ті меншости, які є тут, повинні розважно поставитись до тої ситуації, яка є тепер на Україні. І є уже деякі вказівки, що російська інтелігенція починає більш поважно ставитись до української справи, так що можна сподіватись, що колись вони з нами порозуміються. Скоро всі ці ворожі нам тепер елементи пересвідчатяться, що їм самим користно йти з нами бо ми є сила, а на силу скрізь вважають.

Коли все таки Лепарські будуть загрожувати нам юнкерськими багнетами, коли вони будуть перешкожати нам в тому, на що ми маємо право, то ми їм скажемо: Коли ви з нами не хочете погодитись мирно, коли ви нас провокуєте, викликаєте нас на дорогу крові, то майте на увазі, що озброєний український народ і цього не злякається, — але тоді вважайте, що з вами буде...

Ми домагались від Тимчасового правительства видання акту через те, що знаємо, що ті голови, які завше потребують собі якогось бога, заспокоються від того акту і без зайвої боротьби прилучаться до наших домагань та признають їх цілком справедливими. Тепер, через відмову правительства, є задержка і вона викликає тільки ще дужчу силу опору. Ми знаємо, що від свого завдання ми не відступимо, що ми рано чи пізно візьмемо те, що хочемо взяти, ми утворимо ту автономію, на яку вони не хотять згодитись.

А коли ми представимо їм готову автономію України, то їм не лишиться нічого иншого, як сказати: Нехай живе автономна Україна!

В відповідь докладчиків кілька хвилин лунають оплески.

Після коротенької перерви розпочинаються дебати з приводу доклада.

Першим виступає *Кобза*, потім *Гаврилюк* (член президіума), який зазначає вороже відношення до українців навіть з боку російських товаришів-соціалістів і каже, що на цих товаришів сподіватись нічого. Тактика наша, на думку промовця, повинна полягати в тому, щоб об'єднатись зо всіма недержавними народами Росії і разом з ними творити автономію.

Записується більш 40 промовців, але за пізнім часом тільки частина їх висловлюється, бо з початку промови обмежуються 5 хвилинами, а згодом балачки зовсім припиняються. Вноситься кілька надцять проектів резолюцій.

На останку дається слово докладчикові, котрий в невеликій промові більш конкретно з'ясовує, яка повинна бути наша найближча тактика і вносить проект резолюції, який разом з іншими передається до редакційної комісії.

Годосовання резолюцій відкладається на слідуєчий день і засідання закривається рівно в 10 год. вечора.

(Продовження буде).

Від Командуючого військом Київської Військової Округи.

Вночі, з 5-го на 6 червня в три години начальник міліції, поручик Лепарський офіційно доложив мені, що до його відома доведено, ніби-то на Українському Військовому З'їзді о 2 год. ночі винесено постанову негайно, коли почне світати, захопити одділ Державного Банку та Губерське казначейство.

Не допускаючи, щоби така постанова могла бути винесена З'їздом українців вояків громадян, я одначе не можу одкидати можливості таких спроб з боку яких небудь окремих груп. Через те, в інтересах громадського спокою і щоб запобігти необхідності вживати репресивних заходів на випадок агресивних виступів з якогось боку, я наказав поставити військо в ці інституції і не допустити до насилья.

Вжити таких заходів я визнавав за необхідне через те, що, одержавши повідомлення начальника міліції, звернувся до Голови Центральної Української Ради проф. Грушевського з запитанням, чи можлива така постанова З'їзду, і одержав таку відповідь. Професор Грушевський відповів мені, що він не був на вечірньому засіданні З'їзду, але беручи на увагу склад З'їзду, він не допускає можливості подібних постанов; отже, він не рішився дати мені гарантію, що подібної постанови не було.

Не визнаючи можливим перешкоджати здійсненню громадянам-українцям права свободи зібрань, — хоча військовий міністр визнавав з'їзд в цей час небажаним, — я одначе, мушу вживати заходів до забезпечення спокою в городі і недоторканости як окремих громадян, так, тим більш, державних інституцій і охорони їх од всяких насильств.

Впевнений в дужих рішеннях колективного розуму з'їзду я сподіваюсь, що мені не доведеться вживати рішучих заходів, бо не маю сумніву, що на випадок спроби заклик до громадянської війни з боку трохи екзальтованої частини українців, такі спроби будуть попереджені заходами морального впливу з боку тих елементів українства, які ясно уявляють

собі всю вагу сучасного моменту і розуміють, що навіть примара громадянської війни може загрожувати справі загальної російської свободи. Закликаю всіх громадян до повного спокою.

Прошу не надавати значіння численним вуличним чуткам, що ширяться в зв'язку з з'їздом, і так хвилюють громадян. Революція ще продовжується. Але вона увійшла в період творчий, і ті українці, що кохаються в волі, самі недопустять підрубувати корні ще кволої нашої загальної волі.

Командуючий військом Київської Військової Округи одставний Полковник *Оберучев*.

Спростовання Президіуму Військового З'їзду.

Члени президіуму Українського Військового З'їзду найкатегоричніше спростовують правдивість тих „відомостей“, які лягли в основу оповіщення головного начальника К. В. О. К. М. Оберучева. Повідомлення начальника міліції — настільки смішне і безглузде, що серйозно говорити про це повідомлення, навіть соромно.

Не можемо висловити в повній мірі свого обурення докладом Лепарського, який на з'їзді сам не міг бути, а через те повинен був ті відомости, які одержав, перш ніж опублікувати, найретельніше їх перевірити. Робити ж так, як це визнавав за можливе начальник міліції — це значить, вносити паніку, дезорганізацію та анархію. Це — тільки обивательська паніка, яка легко вірить всяким чуткам.

Наказ послам 7-го Заамурського пограничного піх. полку на Всеукраїнський Військовий З'їзд 4—9 червня 1917 р. в м. Києві.

Ми, салдати і офіцери 7-го Заамурського пограничного піхотного полку, числом в 1938 штиків, нашим послам на Всеукраїнський Військовий З'їзд, підпоручникові *Рибаківі* і салдатам — *Холяві*, *Повному* і *Гаврикові* доручаємо:

1. Переказати Українській Центральній Раді, що вона є нашим єдиним законним Урядом, якому доручаємо вести всі наші справи і обстоювати всі наші інтереси, що тільки їй одній кориться будемо і її накази виконувати, бо другого уряду ми не визнаємо і визнавати не хочемо.

Всі до одного обіцяємо головами покласти, а добути Україні давні права і вольности, яких маємо право домагатись згідно з статтями Переяславського договору з 8-го січня 1654-го року, а які права і вольности у нас зрадою було однято.

2. Довести до відома Українського Військового Генерального Комітету, що в склад 41-го армійського корпусу, якому постановою Військового Міністра А. Ф. Керенського призначено бути українським корпусом, входять між іншими 3-я і 5-та Заамурські пограничні дивізії, які нічого спільного з Заамурцями не мають, а складаються на 75—80% з українців в дивізії, які входять тепер в склад 41-го українського корпусу, ми й надалі прохаємо посилати укомплектовання з українців, щоби увесь 41 корпус став цілком українським, як це постановлено вищою командою.

3. Прохати Генеральний Комітет, щоби всі п'ять дивізій, які увіходять в склад 41-го українського армійського корпусу, а саме—дивізії **, **, **, і **, й ** Заамурські ні в якому разі не виділялися з 41-го корпусу, щоби як-небудь помилково їх не було переведено до корпусів неукраїнських, коли ж такий перевод потрібно буде зробити по вимогам характеру стратегічного, то українським дивізіям повинно дати гарантію, що й по такому виділенню вони лишаться тільки українськими.

4. Прохати Генеральний Комітет, щоби в українських одиницях корпусів та дивізіях енергійно проводилися в життя ті пункти постанов 1-го з'їзду 4—9-го травня, які торкаються українзації війська, бо не дивлячись на все, справа ні на крок не посунулася наперед, хоч часу пройшло не мало.

5. В справах скорійшої українзації корпусів просимо Генеральний Комітет подбати, щоби не тільки дальші укомплектовання, а також і командний склад став українським, для чого не заважати офіцерам-українцям переводитися в українські військові частини, а також не заважати і тим з офіцерів, не-українців, яким прийде охота вийти з українських полків—про всі такі переводи в українські військові частини доводити до відома Генерального Комітету.

6. Пам'ятати, що всі домагання, якими б прекрасними вони не були, та до того часу, доки не будуть опіратися на збройну силу, рахуватися з ними ніхто не стане,—а тому в утворенні національного війська—запорука нашої волі і нашої надії.

Гідте, браття, до Києва і робіть все, чого буде од Вас вимагати Україна.

З доручення всієї Громади Голова Громади Поручник Євтимович.

За Писаря Поручник Князь Оболенський.

ЗРАЗКОВИЙ СТАТУТ

Української Військової Громади.

Вироблений Генеральним Комітетом і затверджений З'їздом.

ЗАВДАННЯ:

1. Громада ставить своєю метою об'єднання вояків-українців,—офіцерів, салдат, військових урядовців і інших членів данної військової одиниці на ґрунті а) досягнення федеративно-демократичної республіки в Росії б) національно-територіальної автономії України і в) організації Українськ. війська.

2. Громада бере активну участь в загальному військовому життю і дбає про здійснення та закріплення нового військового демократичного ладу у війську.

УВАГА: Що до § 2, громада дбає аби в комітетах (полкових чи інших) було забезпечено представництво от українців, відповідно до $\frac{1}{10}$ кількості їх.

3. Веде працю в справі освідомлення національного українців на фронті, в тилу і фльотах, в напрямку досягнення автономії України і здійснення національних прав українського народу.

ДЛЯ СЕЇ МЕТИ ГРОМАДА:

4. Проводить широку пропаганду, як устну так і письмеву.

5. Організує зібрання, лекції, мітинги, читання.

6. Закладає, де можна, військові демократичні товариства, клуби, бібліотеки, читальні і провадить иньшу просвітну працю.

7. Влаштовує концерти, вистави, організує хори то що.

8. Дбає про поширення серед своїх членів української літератури як військової так і загальної, газет, журналів, книжок, відозв то що.

УВАГА: Для останньої праці в межах можливого сама видає відозви, книжки-метелики то що.

ВІЙСЬКОВІ

9. Переводить в життя постанови Українських військових З'їздів, універсали, циркуляри, накази та розпорядження Українського Військового Генерального Комітету, як в загальній справі українзації війська і організації його,—так і біжучих питань українського військового життя.

З'ОКРЕМА ГРОМАДА ДБАЄ ПРО:

10. Зведення українців вояків в окремі військові одиниці, відповідно до кількості українців в данній військовій частині. Справа зведення переводиться починаючи з найменших військових одиниць: од взводів до рот, або ескадронів; од рот до баталіонів, од баталіонів або батареї до полків або дивізіонів, од полків до дивізій, од дивізій, до корпусів, од корпусів до армій.—

11. Громада дбає про міцний військовий лад, порядок та дисципліну серед своїх членів, оснований на свідомому розумінню військової справи та почуттю приналежності до вільного озброєного народу українського.—

12. Виховує членів громади в напрямку інтересів демократії і традицій революційного національного війська, яке повинно стояти на сторожі соціально-політичних інтересів народних мас і національних прав Українського народу, а не на сторожі інтересів пануючих класів його.—З'окрема виховує серед своїх членів негативне відношення до імперіалістичних змагань пануючих класів та ідей мілітаризму чи марінізму.—

13. Дбає про найтісніші стосунки демократичні поміж офіцерством та салдатами і виховує дух вояцького братерства меж ними.—

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОМАДИ:

14. В кожній військовій частині де є українці, засновуються військові громади з більшого числа членів, де-ж українців менше,—гуртки, як менші числом, організації.—

15. Невеличкі українські військові гурти невеликих військових одиниць об'єднуються і складають військову Українську громаду данної військової (вже більшої) одиниці, як од полка дивізіона то що.—

16. Окремі громади данної військової одиниці об'єднуються в полкові громади—в дивізіонні, в корпусні, в армейські, або окружні, армейські в фронтів.

УВАГА: Що до § 16, принцип представництва регулюється особливим наказом Українського Військового Генерального Комітету по згоді з українськими комітетами фронтів.

17. Окремі громади військових частин данного гарнізона створюють всі разом гарнізонну громаду.

18. Члени окремих гуртків являються одночасно членами тої громади, до якої увіходить гурток.—

19. Членами данного гуртка або громади данної військової частини може бути і той, хто не належить до сеї військової частини.—

20. Членів, що ламають статут, некоряться постановами громади чи гуртка, йдуть в супереч діяльності їх, або роблять негарні чи невідповідні вчинки, громади мають право виключати з поміж своїх членів.

21. Тимчасово таких членів можуть усувати і Ради чи комітети гуртків та громад і постанова в сій справі комітета чи Ради повинна бути затверджена гуртком або Громадою.—

УПРАВЛІННЯ ГРОМАД:

22. На чолі кожного гуртка чи Громади стоїть Рада або Комітет.—

23. Рада (Комітет) складається з такого числа членів, яке ухвалить громада, але не менше як з 3-х.

24. Ради менших гуртків або Громад данної військової одиниці вибирають Комітет (Раду) сеї одиниці.

25. Коли є змога і того хотять окремі гуртки, що увіходять до данної Громади, то Комітет (або Раду) вони вибирають разом на спільному зібранні.

26. Комітети (Ради) вибираються одкритим голосуванням, коли ж на одкрите голосування не пристає хоч 10 чоловік, то тоді голосування відбувається закритою подачею голосів.—

27. Вищим заправлячим органом данної Громади чи Гуртка є загальні збори сіх організацій.

28. Виконавчим органом громад є Комітети та Ради їх.

29. Кожна Громада чи Гурток має своє діловодство, проводячи запис своїм ухвалам, печатку і прапор.

ПОРЯДКУВАННЯ ЗБОРАМИ:

30. Загальні збори гуртків або громад вважаються дійсними, коли присутніх є не менше як дві третини усіх членів Громади.

31. Загальні засідання Рад чи комітетів вважаються дійсними, коли присутніх членів є не менше, як дві третини.

32. Як що збори Громад чи Гуртків не одбудуться через неприход членів, то вже другі збори, скликані для обговорення тих же питань, вважаються правомочними при всякому числі членів.

33. Всі питання вирішуються на загальному засіданні Рад (Комітетів) або Зборах громад простою більшістю голосів, крім питань про виключення членів, які вирішуються більшістю $\frac{2}{3}$ членів.

34. Справи та питання невіршені Комітетами чи Радами переносяться на збори Гуртків та Громад.

35. Постанови Зборів вважаються обов'язковими і кожний член громади повинен коритися їм.

36. Загальні Збори Громад чи Гуртків кожного разу вибирають президіум зборів.—Загальні збори Гуртків та Громад

скликаються комітетом або Радою не менше як двічі на місяць.

Проволочка може допускатись лише по обставинам фронтовим.

II. Надзвичайні збори скликаються або Комітетом в несподіваних справах, або по заяві членів ревізійної Комісії, або зрештою по заяві членів громади, гуртка в кількості членів громади.

КОШТИ ГРОМАДИ:

37. Кожен член Громади чи гуртка вносить, що-місячну вкладку, в розмірі не менше 1% з свого загального прибутку.

38. Разові внески членів і спочувачих осіб—необміжені.

39. Прибуток од продажу газет, літератури, од вистав, концертів, лекцій, лотерей то що.

40. Внески робляться тому гурткові або громаді, до якої належить член.

41. З прибутку кожної Громади (гуртка) 1/2 йде на його власні ужитки, 1/4 на ужитки тої ширшої громади, до якої увиходить даний гурток чи громада і одна 1/4 на потреби окружної або фронтової Громади.

УВАГА: I. Поділ грошей може мати і інший порядок з залежності від місцевих відносин.

II. Кожний гурток, громада, кожен член по змозі отчислюють із своїх сум певний % на Національний

Фонд, надсилаючи його до української Центральної Ради.

Ради дбають аби на просвітню справу з полкових сум на Українські просвітні цілі призначався відповідний % згідно з кількістю українців даної військової частини.

РЕВІЗІЯ ОДЧОТНОСТИ:

42. Для перевірки всіх справ гуртка чи Громади-грошових, діловодських,—кожна громада на своєму загальному Зібранню вибирає Ревізійну Комісію в тому числі, яке знайде потрібним але не менше, як з 3 чоловік.

Часть неофіційна.

ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ.

В 4 годині у день 12 червня в Києві всі українські організації, а також козаки першого полку Богдана Хмельницького з кінницею, гарматами і пулеметами і козаки Першого запасного полку, стояли струнками рядами біля Троїцького народнього дому. Усі делегати Всеукраїнського Військового З'їзду зібрались в помешканні дому, куди прибули члени Центральної Ради і Генерального Комітету та президіум з'їзду.

Робота наради розпочалась промовою члена президіума Військового з'їзду т. Гаврилюка, який зазначив, що Універсал Центр. Української Ради має дуже велику вагу. Універсал мусить щиро прийняти до душі кожний українець, як він бажає щастя своєму рідному народові. Потім виступив з промовою проф. М. Грушевський, заявивши, що він говорить не яко голова Центр. Ради, а як приватна особа. В своїй промові М. Грушевський підкреслив, що він всю свою енергію, все життя віддає для щастя рідного українського народу. На щирі слова залунали по всій залі гучні оплески і вигуки: „Слава батькові М. Грушевському“.

Після М. Грушевського з промовою виступає член Генерального Комітету С. Петлюра, який вітає збори від Генерального Комітету. В своїй коротенькій промові він зазначає, що настала прекрасна хвиля, бо оживає Україна. „На з'їзді ми пережили багато щасливих хвилин,—каже Петлюра,—які завше будуть кликати нас до творчої організаторської роботи. Ми віддамо все життя для роботи на щастя народу“.

Після промови С. Петлюри, член Центр. Ради П. Христюк читає Універсал. Усі встають, зала з тисячами людей зразу замирає. Настала велика, щаслива хвилина. Багато присутніх плакало від радості.

Як скінчилось читання Універсалу, декілька хвилин в залі незмовкали гучні оплески і вигуки: „Слава Вільній Україні!“, „Слава Укр. Центр. Раді!“, „Слава Грушевському!“, „Слава Українському Генеральному Комітетові!“.

Все стихає. Грушевський знову звертається з промовою, в якій зазначає, що він тепер говорить, яко офіційна особа, яко голова Укр. Центр. Ради. „Збори,

з'їзди селян, українських вояків, увесь нарід український сказав своє слово в постановках і доручив Центральній Раді творити нове життя на Україні,—розпочав М. Грушевський.—„Тепер ви почули слово, яке сказала Центральна Українська Рада, виконуючи волю народу. Віднині самі будемо творити наше життя. Роз'їхавшись на місця, ви скажете це слово всім. З тобою Український народ. Центральна Рада. Слово сказано і не може, не повинно лишитись порожнім звуком,—воно повинно перетворитись в діло. Центральна Українська Рада, кажучи це слово, вважає на вашу солідарність і організованість. Разом з вашим представництвом вона буде робити діло, яке повинен піддержувати весь народ і в першу чергу ви, озброєний народ“.

„Підержимо!“—гучно виривається з грудей усього з'їзду.

З промовами ще раз виступають С. Петлюра і д. Гаврилюк, а потім знов проф. Грушевський, який каже: „Слава українському озброєному народові, слава українському війську!“.

Потім члени Генерального Комітету роздають Універсал делегатам і виходять на майдан Троїцького народнього дому, де делегати з'їзду, члени Центр. Ради і Генерального Комітету приймають парад 1-го українського імені Богдана Хмельницького і 1-го запасного полків. Струнками рядами військо проходить і вітає народніх ізбранників. Як пройшла остання рота, члени Центр. Ради, Генерального Комітету рушають до Софіївського собору.

Люду багато, трамваї поставали—всі вітають поход. На душі весело.

В 6 годин у вечері поход підійшов до собору.

Тисячі народу оточили і залили всю площу. Козаки українських полков растащувалися на площі. З собору прийшли чотири священники і два діакони, хор.

Сяло весело сонце. Перед читанням Універсалу духовенство править молебна. Перед молебном промовляє полковий священник 1-го укр. полку і тільки він кінчає, як на Софіїській дзвіниці протяжно загули дзвони. Всі люди прислухались до цього

дзвону, бо він в цю історичну хвилю дзвонив якось особливо, щось нове чулось в цьому дзвоні. Як затихли дзвони, то почали служити по українські молебени. Після молебна М. Ковалевський читає Універсал.

На інших трьох кутках Універсал читають члени Центральної Ради. По скінченню читання з тисяч грудей виривається „слава“. Далі Проф. М. Грушевський звертається з промовою до народу. „Народе український! Громадяне української землі! Ви чули зараз слова Центральної Ради, яку поставив волею своєю український народ тут, вь Києві, для порядкування справами українськими. Віднині ми самі маємо дбати про себе, самі маємо будувати своє життя.“

Центральна Рада жадає від вас одностайности, послуху та допомоги. Громадяне українські, йдіть, прийміть до здійснення наших завдань і працюйте на користь собі і народам, які живуть на Українській землі.

Потім промовляє С. Петлюра: „Нехай звідціль пройде клич, що зараз почне творитись новий лад на нашій землі в час безладдя і великого хаосу—каже Петлюра. Нехай тепер наша воля, наша думка здійсниться і поведе до кращого ладу на Україні і у всій Росії. Ми хочемо як брат з братом жити зо всіма народами Росії.“

І разом з ними будувати новий державний лад. Нехай живе Україна!“ В відповідь залунало гучне „Слава“.

Потім промовляють М. Ковалевський і Гаврилюк, який виголошує „Слава всім недержавним націям Росії!“

Починають співати „Заповіт“

Усі люде стають на коліна.

Потім лунає „Вже воскресла Україна!“ Під час співів М. Грушевського підходять на руки і виносять на вільне місце.

Сотня за сотнею військо з співами рушає до своїх казармів. На землю спускається вечір. Завтра починається нова ера вільного українського життя і вільної творчої роботи.

В. Варницький.